

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 4/5 06 om Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE).
(Redegørelse nr. R 16).

Udenrigsministeren (Per Stig Møller):

1. INDLEDNING

I 2005 kunne OSCE fejre 30 års jubilæum. Med slutakten fra Helsingfors fik demokratiske bevægelser i Østblokken et grundlag for at fastholde deres politiske ledere på forpligtelser i forhold til respekt for menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder, herunder tanke-, samvittigheds-, religions- og trosfrihed. Siden har OSCE (tidligere CSCE) bidraget til at opbløde det gamle princip om, at stater ikke kan blande sig i andre staters indre anliggender, uanset hvor store forbrydelser de gør sig skyldig i mod egen befolkning. OSCE blev et af de fora, hvor man netop samarbejdede med andre lande om forhold, som tidligere var holdt internt, herunder ikke mindst beskyttelsen af menneskerettighederne. OSCE har haft en afgørende historisk betydning og bevist sin værdi i håndteringen af politiske omvæltninger gennem 30 år.

Der er fortsat brug for OSCE. OSCE støtter og vejleder nye demokratier i udarbejdelse af nye forfatninger og love, træning af politi og dommere, støtte til opbygning af frie medier og af et aktivt civilsamfund. OSCE spiller hovedrollen i valgobservationer. OSCE er et nyttigt forum for en løbende dialog mellem alle 55 medlemmer, som tæller landene i Europa, Nordamerika, Kaukasus og de fem centralasiatiske republikker. Her kan man holde hinanden fast på forpligtelser og drøfte udviklinger, inden de bliver til kriser og uløselige problemer.

Efter 30 år er det naturligt, at der kan være brug for at fokusere og præcisere OSCE's arbejde og løbende tilpasse sig nye sikkerhedspolitiske realiteter. Her er OSCE allerede kommet et langt stykke med sin sikkerhedsstrategi fra december 2003 udarbejdet under dansk ledelse. I 2005 blev en vismandsrapport startskuddet på en reformproces, der navnlig er affødt af den kritik, som især Rusland har fremsat mod OSCE.

2. REFORMDAGSORDEN

Stigende utilfredshed fra Rusland og visse andre SNG-lande har præget OSCE's dagsorden de seneste år. Påstande om geografisk og funktionel skævhed – for megen fokus på demokrati og menneskerettigheder »øst for Wien« – har affødt krav om reform af organisationen.

Der er gjort forsøg på at imødekomme russiske ønsker om mere fokus på det politiske/militære og økonomiske/miljømæssige samarbejde. Men Ruslands krav om en ændret balance synes reelt at handle om at reducere og øve kontrol med indsatsen i den menneskelige dimension. Det gælder især den valgovervågning, der udføres af OSCE's Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR). Men også det praktiske demokratiseringsarbejde, der udføres af OSCE's 17 feltmissioner i bl.a. Kaukasus, Centralasien og på Balkan.

OSCE/ODIHR's bredt anerkendte valgobservationer har været under skarp russisk kritik siden omvæltningerne i Georgien i 2003, Ukraine i 2004 og Kirgizistan i 2005. Alle steder bidrog ODIHR's valgrapporter til at afsløre mangler ved valgprocessen og valghandlingerne. Præsidentvalget i Belarus den 19. marts har igen vist, at der er dyb uenighed mellem Rusland, Belarus samt visse andre SNG-lande og øvrige lande om synet på ODIHR's arbejde og vurderinger. ODIHR beskyldes for dobbeltstandarder. Rusland ønsker mere indflydelse og politisk kontrol med ODIHR's arbejde. De vestlige lande ønsker at bevare institutionens uafhængighed.

En vismandsgruppe (Panel of Eminent Persons) fremlagde i juni 2005 sin rapport med titlen »Common purpose: Towards a more effective OSCE«. Den kalder ikke på en revolution af OSCE, snarere fokusering og effektivisering – i god tråd med danske og vestlige ønsker. Det er også positivt, at rapporten ikke i sig selv lægger op til en underminering af OSCE's menneskelige dimension, herunder ODIHR's valgindsats, og at organisationens principper genbekræftes. Men med dens brede formuleringer har alle – også Rusland – kunnet læse deres ønsker ind i teksten.

I Ljubljana i december 2005 vedtog udenrigsministrene en køreplan (»road map«) for det videre reformarbejde. Den opremser en række områder, som deltagerlandene skal drøfte nærmere i 2006. I køreplanen lykkedes det at opnå enighed om en acceptabel tekst om valgobservation. Kompromisset, der oprindeligt var en